Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (šesto vijeće)

26. ožujka 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 2008/48/EZ – Ugovori o potrošačkim kreditima – Pravo na povlačenje – Rok za ostvarivanje tog prava – Zahtjevi u pogledu informacija koje treba uključiti u ugovor – Obavijest o informacijama koje se ograničavaju na višestruko upućivanje na nacionalne odredbe”

U predmetu C-66/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landgericht Saarbrücken (Zemaljski sud u Saarbrückenu, Njemačka), odlukom od 17. siječnja 2019., koju je Sud zaprimio 29. siječnja 2019., u postupku

JC

protiv

Kreissparkasse Saarlouis,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: M. Safjan (izvjestitelj), predsjednik vijeća, L. Bay Larsen i N. Jääskinen, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobu JC, T. Röske, *Rechtsanwalt*,

– za Kreissparkasse Saarlouis, G. Rohleder, *Rechtsanwalt*,

– za njemačku vladu, J. Möller, M. Hellmann, E. Lankenau i A. Berg, u svojstvu agenata,

– za češku vladu, M. Smolek, J. Vláčil i S. Šindelková, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, G. Goddin i B.-R. Killmann, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

* Jezik postupka: njemački

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 10. stavka 2. točke (p) Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58. i ispravak SL 2014., L 283, str. 66.).

2 Ovaj zahtjev upućen je u okviru spora između osobe JC, potrošača, i društva Kreissparkasse Saarlouis, u pogledu ostvarivanja prava osobe JC na povlačenje iz ugovora o kreditu koji je sklopila s tim društvom.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U uvodnim izjavama 8. do 10., 14. i 31. Direktive 2008/48 navodi se:

„(8) Važno je da to tržište ponudi stupanj zaštite potrošača dovoljan da se osigura povjerenje potrošača. […]

(9) Potpuno usklađivanje potrebno je kako bi se osiguralo da svi potrošači u Zajednici uživaju visoku i ekvivalentnu razinu zaštite svojih interesa i stvaranja istinskog unutarnjeg tržišta [i stvorilo istinsko unutarnje tržište]. Stoga državama članicama ne bi trebalo dopustiti zadržavanje ni uvođenje nacionalnih odredaba drugačijih od onih utvrđenih u ovoj Direktivi. […]

(10) […] ova Direktiva ne bi trebala dovoditi u pitanje primjenu od strane država članica, u skladu s pravom Zajednice, odredaba ove Direktive na područja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene. Tako bi država članica mogla zadržati ili uvesti novo nacionalno zakonodavstvo koje odgovara odredbama ove Direktive ili određenim odredbama o ugovorima o kreditu izvan područja primjene ove Direktive, primjerice o ugovorima o kreditu koji obuhvaćaju iznose niže od 200 [eura] ili više od 75 000 [eura]. Nadalje, države bi članice također mogle primjenjivati odredbe ove Direktive na vezane kredite koji nisu obuhvaćeni definicijom vezanog ugovora o kreditu iz ove Direktive. […]

[…]

(14) Ugovore o kreditu koji obuhvaćaju davanje kredita osiguranih materijalnom imovinom trebalo bi isključiti iz područja primjene ove Direktive. Ta vrsta kredita specifične je naravi. Također, ugovor o kreditu i čiji je cilj financiranje stjecanja ili zadržavanja vlasničkih prava nad zemljištem ili postojećom ili projektiranom zgradom trebali bi se isključiti iz područja primjene ove Direktive. Međutim, ugovore o kreditu ne bi trebalo isključivati iz područja primjene ove Direktive samo zato što je njihova svrha renoviranje ili povećanje vrijednosti postojećih zgrada.

[…]

(31) S ciljem omogućavanja potrošačima da se upoznaju sa svojim pravima i obvezama prema ugovoru o kreditu, isti bi trebao sadržavati sve potrebne informacije u jasnom i sažetom obliku.”

4 U skladu s člankom 2. te direktive, naslovljenim „Područje primjene”:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na ugovore o kreditu.

2. Ova se Direktiva ne primjenjuje na sljedeće:

(a) ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim instrumentom osiguranja koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za nepokretnu imovinu ili osigurane pravom u vezi s tom nepokretnom imovinom;

(b) ugovore o kreditu čiji je cilj steći ili zadržati vlasnička prava nad zemljištem ili na postojećoj ili projektiranoj građevini;

(c) ugovore o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita manji od 200 [eura] ili viši od 75 000 [eura];

[…]”

5 Članak 10. navedene direktive, naslovljen „Informacije koje treba uključiti u ugovore o kreditu”, u stavku 2. točki (p) predviđa:

„Ugovor o kreditu jasno i sažeto definira:

[…]

(p) postojanje ili nepostojanje prava na povlačenje iz ugovora o kreditu, razdoblje tijekom kojeg se to pravo može ostvarivati i druge uvjete koji uređuju njegovo ostvarivanje, uključujući i informacije koje se odnose na obvezu potrošača da plati glavnicu nakon povlačenja tranše i kamate u skladu s člankom 14. stavkom 3. točkom (b) i iznos kamata koji se plaća dnevno […].”

6 Članak 14. iste direktive, naslovljen „Pravo na povlačenje iz ugovora”, u stavku 1. određuje kako slijedi:

„Potrošač ima rok od 14 kalendarskih dana u kojem se može povući iz ugovora o kreditu bez navođenja bilo kakvog razloga.

Rok povlačenja počinje:

(a) ili od dana sklapanja ugovora o kreditu; ili

(b) od dana na koji potrošač primi uvjete ugovora i informacije u skladu s člankom 10. ako je taj dan kasniji od dana iz točke (a) ovog podstavka.”

7 Članak 22. Direktive 2008/48, naslovljen „Usklađivanje i imperativna narav ove Direktive”, u stavku 1. određuje:

„Ako ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati niti uvoditi nove odredbe u svoje nacionalno pravo osim onih utvrđenih ovom Direktivom.”

Njemačko pravo

8 Članak 492. Bürgerliches Gesetzbucha (Građanski zakonik), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: BGB), predviđao je:

„1. Ugovori o potrošačkom kreditu moraju se sklopiti u pisanom obliku, osim ako je propisan stroži oblik. […]

2. Ugovor mora sadržavati informacije koje su potrebne za svaki ugovor o potrošačkom kreditu u skladu s člankom 247. stavcima 6. do 13. Einführungsgesetza zum Bürgerlichen Gesetzbuch [(Uvodni zakon BGB-u), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: EGBGB)].

[…]"

9 Članak 495. BGB-a određivao je:

„1. U slučaju ugovora o potrošačkom kreditu, primatelj kredita ima pravo povući se iz ugovora prema članku 355.

2. Članci 355. do 359.a primjenjuju se pod uvjetom da:

1. obvezni podaci iz članka 247. stavka 6. drugog podstavka EGBGB-a upotrebljavaju se umjesto informacije o povlačenju;

2. rok za povlačenje ne počinje teći
   (a) prije sklapanja ugovora ni
   (b) prije nego što primatelj kredita primi obvezne informacije propisane člankom 492. stavkom 2.; i

3. primatelj kredita […] nadoknađuje davatelju kredita i troškove koje je potonji imao pred javnim tijelima i koje ne može nadoknaditi."

10 U skladu s člankom 503. stavkom 1. BGB-a:

„Članak 497. stavak 2. i stavak 3. prva, druga, četvrta i peta rečenica te članci 499., 500. i 502. ne primjenjuju se na ugovore u kojima je stavljanje kredita na raspolaganje uvjetovano osiguranjem hipoteke i provodi se pod uvjetima koji su uobičajeni za ugovore osigurane hipotekom na nekretnini i njihovo prijelazno financiranje."

11 Članak 247. stavak 6. prvi podstavak EGBGB-a nabraja informacije koje mora sadržavati ugovor o potrošačkom kreditu. Koje dodatne informacije moraju biti sadržane u tom ugovoru bilo je propisano člankom 247. stavkom 6. podstavkom 2. prvom i drugom rečenicom, člankom 247. stavkom 7., člankom 247. stavkom 8. drugim podstavkom (za ugovore s dodatnim uslugama), člankom 247. stavkom 12. podstavkom 1. drugom rečenicom točkom 2. (za povezane ugovore i naplatne financijske potpore) i člankom 247. stavkom 13. podstavkom 1. EGBGB-a (u slučaju sudjelovanja kreditnog posrednika).

12 Članak 247. stavak 9. EGBGB-a predviđao je da, u slučaju ugovora iz članka 503. BGB-a, za razliku od onoga što je predviđeno u stavcima 3. do 8., 12. i 13., u predugovornim informacijama i u ugovoru o potrošačkom kreditu obvezno moraju biti navedene informacije iz stavka 3. podstavka 1. točaka 1. do 7., 10. i 13. kao i iz stavka 3. podstavka 4. i stavka 8. tog članka 247. Ta je odredba predviđala da ugovor usto mora sadržavati informacije o pravu na povlačenje prema stavku 6. podstavku 2. tog članka 247.

Glavni postupak i prethodna pitanja

13 Osoba JC u svojstvu potrošača 2012. u kreditnoj instituciji Kreissparkasse Saarlouis sklopila je ugovor o hipotekarnom kreditu u iznosu od 100 000 eura, uz fiksnu kamatnu stopu od 3,61 % godišnje u razdoblju do 30. studenoga 2021. (u daljnjem tekstu: predmetni ugovor).

14 Članak 14. tog ugovora, naslovljen „Obavijest o pravu na povlačenje”, glasio je kako slijedi:

„Pravo na povlačenje

Primatelj kredita svoju izjavu o pristanku na ugovor može povući u pisanom obliku (npr. pismom, telefaksom ili e-poštom) u roku od 14 dana bez navođenja bilo kakvog razloga. Rok za povlačenje počinje teći nakon sklapanja ugovora, ali tek nakon što primatelj kredita primi sve obvezne informacije iz članka 492. stavka 2. [BGB-a] (npr. informacije o vrsti kredita, neto iznosu kredita, trajanju ugovora). […]”

15 Dopisom od 30. siječnja 2016. osoba JC izjavila je Kreissparkasseu Saarlouis da povlači svoj pristanak na ugovor o kreditu.

16 Osoba JC zatim je pred Landgerichtom Saarbrücken (Zemaljski sud u Saarbrückenu, Njemačka) podnijela tužbu s ciljem utvrđenja, kao prvo, da tražbina Kreissparkassea Saarlouis na temelju predmetnog ugovora ne premašuje iznos od 66 537,57 eura, izračunan na dan 30. travnja 2018., kao drugo, da je Kreissparkasse Saarlouis u zakašnjenju u pogledu primitka plaćanja tog iznosa i, kao treće, da je potonji dužan osobi JC naknaditi sveukupnu štetu koja proizlazi iz odbijanja prihvaćanja plaćanja tog duga. Podredno, osoba JC zahtijeva da sud utvrdi da Kreissparkasse Saarlouis od trenutka primitka izjave o povlačenju iz ugovora više nije mogao ni potraživati ugovorne kamate ni inzistirati na ugovorom predviđenoj dinamici otplate duga.

17 Kreissparkasse Saarlouis tvrdi da tužbu osobe JC treba odbiti, s obzirom na to da ju je on propisno obavijestio o pravu na povlačenje i da je rok za ostvarivanje tog prava u trenutku kada se osoba JC na njega pozvala već bio istekao.

18 Sud koji je uputio zahtjev ističe da se, u skladu s člankom 2. stavkom 2. točkom (a) Direktive 2008/48, ona ne primjenjuje na ugovore o kreditu osigurane hipotekom. Navodi da je njemački zakonodavac, međutim, iskoristio mogućnost, navedenu u uvodnoj izjavi 10. te direktive, da primijeni sustav predviđen tom direktivom na područja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene, poput takvih ugovora. U tim okolnostima, smatra da je tumačenje odredaba navedene direktive nužno za rješavanje spora u glavnom postupku i da je Sud nadležan za davanje tog tumačenja u ovom predmetu, pozivajući se u tom pogledu na presudu od 17. srpnja 1997., Giloy (C-130/95, EU:C:1997:372).

19 Kad je riječ o meritumu predmeta, sud koji je uputio zahtjev pita se udovoljava li upućivanje na članak 492. stavak 2. BGB-a u predmetnom ugovoru u pogledu obveznih informacija koje se trebaju pružiti primatelju kredita uvjetu predviđenom člankom 10. stavkom 2. točkom (p) Direktive 2008/48, prema kojem ugovor o kreditu mora „jasno i sažeto” definirati postojanje ili nepostojanje prava na povlačenje, kao i načine ostvarivanja tog prava.

20 Konkretno, sud koji je uputio zahtjev utvrđuje da navedena odredba BGB-a upućuje i na drugu nacionalnu odredbu, odnosno na članak 247. stavke 6. do 13. EGBGB-a, pri čemu potonji članak upućuje na druge odredbe BGB-a. U tim okolnostima potrošač je dužan, kako bi utvrdio sve obvezne informacije pružanje kojih određuje trenutak od kojeg počinje teći rok za povlačenje iz ugovora, primijeniti nacionalne odredbe sadržane u različitim zakonodavnim aktima.

21 Osim toga, potrošač mora utvrditi, u skladu s člankom 247. stavkom 9. EGBGB-a, odnosi li se ugovor koji je sklopio s prodavateljem robe ili pružateljem usluga na hipotekarni kredit u smislu članka 503. BGB-a, pri čemu, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, o tom pitanju ne može odlučiti prosječan potrošač koji nema pravno obrazovanje.

22 U tim je okolnostima Landgericht Saarbrücken (Zemaljski sud u Saarbrückenu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 tumačiti na način da se obvezne informacije o ‚razdoblju' ili o ‚drugim uvjetima' koji uređuju ostvarivanje prava na povlačenje iz ugovora o kreditu odnose i na pretpostavke za početak roka za povlačenje?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:

Protivi li se članku 10. stavku 2. točki (p) Direktive 2008/48 tumačenje prema kojem je obavijest o pravu na povlačenje iz ugovora o kreditu ‚jasna' i ‚sažeta' ako ona sama u pogledu početka roka za povlačenje iscrpno ne navodi obvezne informacije koje treba dati kako bi rok počeo teći, nego u tom pogledu upućuje na nacionalnu odredbu – u ovom slučaju članak 492. stavak 2. [BGB-a], u verziji koja je bila na snazi do 12. lipnja 2014. – koja pak dalje upućuje na druge nacionalne odredbe – u ovom slučaju na članak 247. stavke [6.] do 13. [EGBGB-a], u verziji koja je bila na snazi do 12. lipnja 2014. – te se od potrošača očekuje da samostalno pročita brojne zakonske odredbe u različitim zakonima kako bi shvatio koje se obvezne informacije moraju navesti kako bi rok za povlačenje iz njegova ugovora o kreditu počeo teći?

3. Ako je odgovor na drugo pitanje niječan (to jest ako se načelno ništa ne protivi upućivanju na nacionalna zakonska pravila):

Protivi li se članku 10. stavku 2. točki (p) Direktive 2008/48 tumačenje prema kojem je obavijest o pravu na povlačenje ‚jasna' i ‚sažeta' ako upućivanje na nacionalnu zakonsku odredbu – u ovom slučaju članak 492. stavak 2. [BGB-a], u verziji koja je bila na snazi do 12. lipnja 2014. – i njezino daljnje upućivanje na druge odredbe – u ovom slučaju na članak 247. stavke [6.] do 13. [EGBGB-a], u verziji koja je bila na snazi do 12. lipnja 2014. – nužno dovodi do toga da potrošač uz sâmo čitanje odredaba mora provesti i pravnu kvalifikaciju, primjerice toga je li mu kredit odobren po uobičajenim uvjetima za ugovore osigurane hipotekom i njihovo prijelazno financiranje ili pak toga je li riječ o povezanim ugovorima, na temelju čega bi mogao jasno shvatiti koje mu se obvezne informacije moraju pružiti kako bi rok za povlačenje iz njegova ugovora o kreditu počeo teći?"

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

23 U svojim pisanim očitovanjima njemačka vlada navodi da Sud nije nadležan odgovoriti na postavljena pitanja jer se Direktiva 2008/48 ne primjenjuje na ugovore o kreditu osigurane hipotekom i jer njemački zakonodavac, unatoč mogućnosti koju mu je zakonodavac Unije dao, nije odlučio primijeniti sustav predviđen tom direktivom za područja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene, poput ugovora o potrošačkom kreditu osiguranih hipotekom o kojem je riječ u glavnom predmetu.

24 Njemačka vlada također navodi da je prije donošenja Direktive 2008/48 njemačko pravo već predviđalo propis koji se odnosi na takve ugovore. Budući da se smatralo da on odgovara odredbama te direktive, nacionalni zakonodavac samo je smatrao prikladnim obuhvatiti sve odredbe koje se odnose kako na potrošački kredit tako i na kredit osiguran hipotekom.

25 U tom pogledu valja podsjetiti na to da se Direktiva 2008/48, sukladno njezinu članku 2. stavku 2. točki (a), ne primjenjuje na ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim instrumentom osiguranja koji se obično upotrebljava u državi članici za nepokretnu imovinu ili osigurane pravom u vezi s tom nepokretnom imovinom.

26 Zakonodavac Unije ipak je naveo, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 10. te direktive, da država članica može zadržati ili uvesti nacionalne odredbe koje odgovaraju odredbama navedene direktive ili nekim njezinim odredbama o ugovorima o kreditu koji ne ulaze u njezino područje primjene.

27 Međutim, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je njemački zakonodavac tako odlučio primijeniti sustav predviđen Direktivom 2008/48 na ugovore kao što je to onaj u ovom predmetu.

28 Sud se u mnogim prilikama proglasio nadležnim za odlučivanje o zahtjevima za prethodnu odluku koji se odnose na odredbe prava Unije u situacijama u kojima se činjenice u glavnom postupku nalaze izvan područja primjene prava Unije i spadaju pod isključivu nadležnost država članica, ali u kojima su spomenute odredbe prava Unije učinjene primjenjivima nacionalnim pravom zbog upućivanja potonjeg na njihov sadržaj (presuda od 12. srpnja 2012., SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, t. 86. i navedena sudska praksa).

29 Sud je osobito naglasio da, kada nacionalni zakon za situacije koje ne ulaze u područje primjene dotičnog akta Unije primijeni rješenja predviđena navedenim aktom, sigurno postoji interes Unije da, kako bi se izbjegla različita buduća tumačenja, odredbe ili pojmovi preuzeti iz tog akta budu ujednačeno tumačeni (presuda od 19. listopada 2017., Solar Electric Martinique, C-303/16, EU:C:2017:773, t. 26. i navedena sudska praksa).

30 Osim toga, pitanja o tumačenju prava Unije koja nacionalni sud uputi u pravnom i činjeničnom okviru koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se mogao dati koristan odgovor na upućena pitanja (presuda od 3. srpnja 2019., UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, t. 46. i navedena sudska praksa).

31 Osim toga, Sud je u više navrata presudio da nije dužan u okviru zahtjeva za prethodnu odluku dati tumačenje nacionalnih odredaba i odlučiti o tome je li tumačenje nacionalnog suda pravilno, s obzirom na to da su za takvo tumačenje isključivo nadležni nacionalni sudovi (presuda od 3. srpnja 2019., UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, t. 47. i navedena sudska praksa).

32 U tim uvjetima valja utvrditi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

33 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 tumačiti na način da informacije koje treba jasno i sažeto navesti u ugovoru o kreditu, primjenom te odredbe, uključuju načine izračuna roka za povlačenje predviđene u članku 14. stavku 1. drugom podstavku te direktive.

34 U skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (p) navedene direktive, ugovor o kreditu mora jasno i sažeto definirati ne samo „postojanje ili nepostojanje prava na povlačenje iz ugovora o kreditu” i „razdoblje tijekom kojeg se to pravo može ostvarivati” nego i „druge uvjete koji uređuju njegovo ostvarivanje”.

35 Kao što to proizlazi iz članka 10. stavka 2. Direktive 2008/48, s obzirom na njezinu uvodnu izjavu 31., zahtjev koji se sastoji od toga da se u ugovoru o kreditu sastavljenom na papiru ili na nekom drugom trajnom mediju u jasnom i sažetom obliku navedu elementi iz te odredbe nužan je da se potrošač upozna sa svojim pravima i obvezama (presuda od 9. studenoga 2016., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, t. 31.).

36 Ta obveza pridonosi postizanju cilja Direktive 2008/48, koji se sastoji od toga da se u području potrošačkog kreditiranja predvidi potpuno i obvezatno usklađivanje u cijelom nizu ključnih područja koje se smatra nužnim kako bi se osiguralo da svi potrošači Unije uživaju visoku i jednaku razinu zaštite svojih interesa te kako bi se olakšalo stvaranje učinkovitog unutarnjeg tržišta potrošačkog kreditiranja (presuda od 9. studenoga 2016., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, t. 32.).

37 S obzirom na važnost prava na povlačenje za zaštitu potrošača, informacija o tom pravu za potrošača je od ključne važnosti. Kako bi mogao u potpunosti iskoristiti tu informaciju, potrošač prethodno mora poznavati uvjete, istek roka i postupke za ostvarivanje prava na povlačenje iz ugovora (vidjeti po analogiji presudu od 23. siječnja 2019., Walbusch Walter Busch, C-430/17, EU:C:2019:47, t. 46.).

38 Osim toga, učinkovitost prava na povlačenje iz ugovora, predviđenog člankom 14. Direktive 2008/48, bila bi ozbiljno oslabljena ako načini izračuna roka za povlačenje iz ugovora nisu uključeni u uvjete za ostvarivanje tog prava koje obvezno treba uključiti u ugovor o kreditu, u smislu tog članka 10. stavka 2. te direktive.

39 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 treba tumačiti na način da informacije koje treba jasno i sažeto navesti u ugovoru o kreditu, primjenom te odredbe, uključuju načine izračuna roka za povlačenje iz ugovora predviđene člankom 14. stavkom 1. drugim podstavkom te direktive.

Drugo pitanje

40 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 tumačiti na način da mu se protivi to da ugovor o kreditu, kada je riječ o informacijama iz članka 10. te direktive, upućuje na odredbu nacionalnog prava, koja pak dalje upućuje na druge odredbe prava predmetne države članice.

41 Uvodno valja utvrditi da ugovor o kojem je riječ u glavnom predmetu određuje da rok za povlačenje počinje teći nakon sklapanja ugovora, ali ne prije nego što je korisnik kredita primio sve obvezne informacije iz članka 492. stavka 2. BGB-a. Navedena odredba pak upućuje na članak 247. stavke 6. do 13. EGBGB-a, pri čemu potonji dalje upućuje na druge odredbe BGB-a.

42 Sud koji je uputio zahtjev tako utvrđuje da se obvezne informacije pružanje kojih potrošaču određuje početak roka za povlačenje iz ugovora, u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (p) Direktive 2008/48 i njezinim člankom 14. stavkom 1. drugim podstavkom, kao takve ne nalaze u predmetnom ugovoru. Smatra da je potrošač stoga dužan, kako bi ih utvrdio, proučiti mnogobrojne nacionalne odredbe sadržane u različitim zakonodavnim aktima.

43 Valja podsjetiti na to da, kao što to proizlazi iz članka 14. stavka 1. drugog podstavka točke (b) Direktive 2008/48, rok za povlačenje počinje teći tek kada su informacije predviđene člankom 10. te direktive pružene potrošaču, ako je taj dan kasniji od dana sklapanja ugovora o kreditu. U navedenom članku 10. navedene su informacije koje treba uključiti u ugovore o kreditu.

44 Međutim, kada ugovor koji je sklopio potrošač upućuje na određene odredbe nacionalnog prava u pogledu informacija koje treba uključiti na temelju članka 10. Direktive 2008/48, potrošač ne može na temelju ugovora ni odrediti opseg svoje ugovorne obveze, ni provjeriti jesu li svi potrebni elementi, u skladu s tom odredbom, sadržani u ugovoru koji je sklopio, ni *a fortiori* provjeriti je li počeo teći rok za povlačenje kojim on može raspolagati.

45 Osim toga, potrošačeva svijest i dobro razumijevanje elemenata koje ugovor o kreditu obvezno mora sadržavati, u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive 2008/48, nužni su za pravilno izvršenje tog ugovora, a osobito za ostvarivanje prava potrošača, među kojima je i njegovo pravo na povlačenje.

46 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je Sud već presudio da, kada direktiva u području zaštite potrošača predviđa obvezu prodavatelja robe ili pružatelja usluga da upozna potrošača sa sadržajem ugovorne obveze koja mu je ponuđena, čiji su određeni elementi određeni prisilnim zakonskim ili regulatornim odredbama države članice, taj je prodavatelj roba ili pružatelj usluga dužan obavijestiti tog potrošača o sadržaju navedenih odredaba (vidjeti u tom smislu presudu od 26. travnja 2012., Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, t. 29.).

47 Tako puko upućivanje u općim uvjetima ugovora na zakonodavni ili regulatorni tekst koji određuje prava i obveze stranaka nije dovoljno (vidjeti u tom smislu presudu od 21. ožujka 2013., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 50.).

48 U situaciji poput one u glavnom postupku valja, dakle, utvrditi da upućivanje u predmetnom ugovoru na nacionalne zakonske odredbe, kako je navedeno u točki 41. ove presude, ne ispunjava zahtjev iz točaka 43. do 47. ove presude da se potrošača jasno i sažeto upozna s razdobljem u kojem se može ostvarivati pravo na povlačenje i drugim uvjetima za njegovo ostvarivanje, u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (p) Direktive 2008/48.

49 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 treba tumačiti na način da mu se protivi to da ugovor o kreditu, kada je riječ o informacijama iz članka 10. te direktive, upućuje na odredbu nacionalnog prava, koja pak dalje upućuje na druge odredbe prava predmetne države članice.

Treće pitanje

50 Uzimajući u obzir odgovor na drugo pitanje, na treće pitanje nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

51 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (šesto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ treba tumačiti na način da informacije koje treba jasno i sažeto navesti u ugovoru o kreditu, primjenom te odredbe, uključuju načine izračuna roka za povlačenje navedene u članku 14. stavku 1. drugom podstavku te direktive.**

2. **Članak 10. stavak 2. točku (p) Direktive 2008/48 treba tumačiti na način da mu se protivi to da ugovor o kreditu, kada je riječ o informacijama iz članka 10. te direktive, upućuje na odredbu nacionalnog prava, koja pak dalje upućuje na druge odredbe prava predmetne države članice.**

Potpisi